

MAATALOUDEN
YMPÄRISTÖTUEN
ERITYISTUET

Säätösalaajituksen, sääto- kastelun tai kuivatusvesien kierrätyksen hoitotoimenpiteet

Mavi

2009

**Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin**

Maatalouden ympäristökijärjestelmä perustuu Euroopan yhteisöjen neuvoston asetukseen (EY) N:o 1698/2005 Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahaston (maaseuturahaston) tuesta maaseudun kehittämiseen. Suomen ympäristökijärjestelmä käsittää ohjelmakauden 2007–2013. Valtioneuvoston elokuussa 2006 hyväksymän manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman mukaan EU rahoittaa ympäristötuen kustannuksista täällä ohjelmakaudella 28 %.

Maatalouden ympäristötuen tavoitteena on maatalous- ja puutarhatuotannon harjoittaminen kestävästi niin, että tuotanto kuormittaa ympäristöä nykyistä vähemmän, maatalouden luonnon monimuotoisuuden ja kulttuurimaisemien säilyminen turvataan sekä tuotannon harjoittamisen edellytykset säilyvät hyvinä myös pitkällä aikavälillä.

Maatalouden ympäristötuki jakautuu kaikille viljelijöille tarkoitettuihin perus- ja lisätoimenpiteisiin sekä niitä täydentäviin, tehokkaita ympäristönsuojelua ja -hoitoa edellyttäviin erityistukisopimuksiin. Erityistukisopimuksia ovat:

- suojavöhykkeen perustaminen ja hoito
- monivaikutteisen kosteikon hoito
- pohjavesialueiden peltoviljely
- valumavesien käsittelymenetelmät (kolme tyyppiä)
- luonnonmukainen tuotanto
- luonnonmukainen kotieläintuotanto
- perinnebiotooppien hoito
- luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistäminen
- alkuperäisrotujen kasvattaminen
- alkuperäiskasvien viljely
- ravinnekuormituksen tehostettu vähentäminen
- lietelannan sijoittaminen peltoon
- turvepeltojen pitkäaikainen nurmi-
viljely.

Ympäristökijärjestelmää täydentää vuonna 2008 käyttöön otettu ei-tuotannollisten investointien tukijärjestelmä. Sen avulla voidaan perustaa monivaikutteisia kosteikkoja sekä toteuttaa arvokkaiden perinnebiotooppien alkuraivaus ja aitaaminen. Myös rekisteröidylle yhdistykselle voidaan myöntää tukea ei-tuotannollisiin investointeihin sekä tehdä ympäristötuen erityistukisopimuksia perinnebiotooppien tai monivaikutteisen kosteikon hoidosta. EU rahoittaa yhdistysten tuesta 45 %.

Salaojitus osana vesiensuojelua

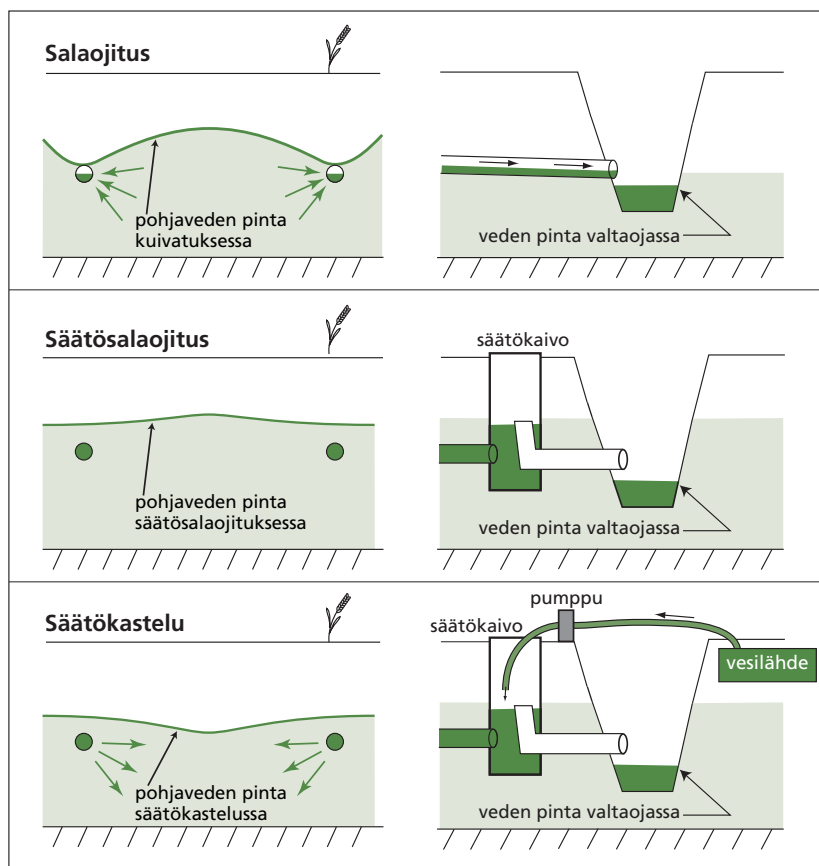
Merkittävä osa pelloilta tulevasta vesistöjen ravinnekuormituksesta aiheutuu siitä, että pellon ojitus ei ole kunnossa. Jos ojitus ei toimi hyvin, pintavalunta lisääntyy ja pellon kasvukunto heikkenee, jolloin ravinteita pääsee helpommin karkaamaan valumavesien mukana vesistöihin.

Pellon vesitaloutta voidaan tehokkaimmin kohentaa salaojituksen avulla. Hyvin toimiva salaojitus lisää maan huokosten määrää. Tämä parantaa maan rakennetta ja vähentää pintavaluntaa. Maan kasvukunnon paraneminen tehostaa kasvien ravinteiden hyväksikäyttöä, mikä puolestaan vähentää ravinteiden huuhtoutumista valtaoijiin ja muihin vesistöihin. Salaojitetuilla lohkoilla pystytään myös lan-

noitteita ja kasvinsuojeluaineita käyttämään tarkemmin kuin avo-ojitetulla pellolla.

Kuivatuksen ja kastelun yhteensovittaminen

Salaojitusta on kehitetty viime vuosina palvelemaan entistä paremmin viljelyn tarpeiden lisäksi myös vesiensuojelun tarpeita. Pellon vesitalouden tehostamiseksi on otettu käyttöön säätösalojitus, säätökastelu ja kuivatusvesien kierrätys. Säätösalojituksella voidaan vaihtaa ensisijaisesti tyypin kierto maaperässä ja vähentää sen huuhtoutumista vesistöihin. Säätökastelu tehostaa sadon käyttämien ravinteiden hyötysuhdetta. Valumavesien kierrätyksellä palautetaan osa valumavesissä olevista ravinteista takaisin peltoon.

Tavanomaisen salaojituksen, säätösalojituksen ja säätökastelun toimintaperiaatteet.

Sopimuksen edellytykset

Ympäristötuen erityistukisopimuksessa valumavesien käsittelymenetelmistä viljelijä sitoutuu toteuttamaan viljelyksessä olevalla peltoalueellaan suunnitelman mukaisesti sääätösaloituksen, säätokastelun tai kuivatusvesien kierrätyksen hoitotoimenpiteitä. Valumavesien käsittelyjärjestelmät voivat olla perustettuna jo ennen sopimuskauden alkua tai niiden perustamiseen voidaan ryhtyä sopimuskauden alkaessa. Erityistuella ei kuitenkaan tueta näiden valumavesien käsittelyjärjestelmien perustamista, vaan ainoastaan niiden hoito- ja ylläpitotoimenpiteitä. Samalla sopimuslalla voidaan toteuttaa vain yhtä edellä mainituista kolmesta toimenpiteestä. Toimenpiteet on tarkoitettu alueille, joissa niistä saadaan varmin hyöty sadontuotannolle ja vesiensuojelulle.

Sääätösaloituksen, säätokastelun ja valumavesien kierrätyksen toimivuuden kannalta tärkein edellytys on, että peltomaata on hyvin vettä läpäisevää. Pellon pinnan kaltevuudella on myös keskeinen merkitys. Pellon kaltevuus vaikuttaa erityisesti järjestelmien rakentamis- ja ylläpitokustannuksiin. Sopimus sääätösaloituksesta voidaan tehdä, jos pellon kaltevuus on enintään kaksi prosenttia (korkeusero muuttuu 100 metrin matkalla enintään 2 m). Lisäksi maalajin tulee olla hiekka- tai hietapitoista maata tai liejusavea. Sopimukset säätokastelusta tai kuivatusvesien kierrätyksestä voidaan tehdä, jos pellon pinnan kaltevuus on alle yksi prosentti, ja maalaji on hienoa tai karkeata hietaa, hiekkaa, karkeaa hiekkaa tai liejusavea. Liejusaveksi määritetystä maalajista hyvin vettä läpäisevää on lähinnä urpasavi.

Sääätösaloitus

Sääätösaloitus on nimensä mukaisesti salaoitus, jonka kuivatushokkuutta voidaan säätää. Säätömekanismi on yleensä kokoojajaan asennetussa säätokaivossa tai avo-ojaan tehty säätöpato. Pohjaveden tasoa pidetään säätojärjestelmän avulla niin ylhäällä kuin se on viljelyn kannalta mahdollista. Tällöin salaojaverkosto on kokonaan vedenalaisena. Runsaiden sateiden sekä sadonkorjuun ja syystöiden aikana kuivatus säädetään taas toimimaan täydellä tehollaan.

Suurin hyöty vettä hyvin läpäisevillä mailla

Sääätösaloituksesta saadaan suurin hyöty sel-laisilla mailla, jotka johtavat hyvin vettä. Kevyillä hietapitoisilla mailla maan kevät-kosteuden säästäminen kasvukaudelle vähentää sadetuksen tarvetta ja antaa kasvu- lisä- vauhtia alkukesän kuivina kausina. Tämä parantaa ravinteiden käytön hyötysuhdetta. Säädöllä voidaan myös estää keväällä annet-

Periaatekuva säätokaivojen vaikutuksesta pohjaveden pinnan korkeuteen. Yhden säätokaivon vaikutusalue riippuu pellon kaltevuudesta. Erityistukisopimuksessa edellytetään pellolta enintään 2 prosentin kaltevuutta. Piirroksen mittakaava on havainnollistamisen vuoksi viitteellinen.

tujen ravinteiden huuhtoutumista salaojavesien mukana vesistöön.

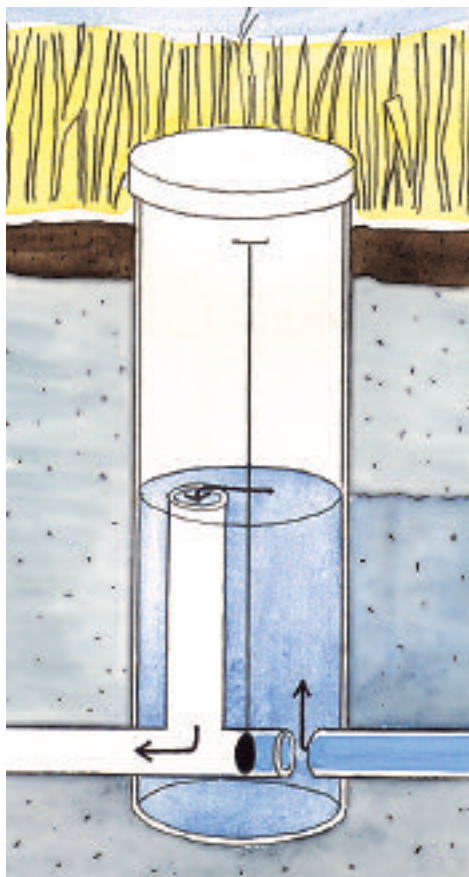
Happamalla sulfaattimailloilla voidaan sääätösalojituksen avulla hidastaa happamuutta aiheuttavien yhdisteiden muodostumista pohjamaassa. Säättöjärjestelmällä voidaan tasata erityisesti kuivien kesien jälkeisiä happamien huuhtoutumien huippuja. Säädöllä varastoidaan salaojien yläpuoliseen maakerrokseen sadantana tulevaa vettä, sillä ei nosteta pohjamaassa olevaa vettä ylös. Näin ollen pelko säädön haitallisesta vaikutuksesta muokkauskerroksen happamuuden lisääntymiseen on aiheeton. Pohjaveden säättöjärjestelmä antaa lisäksi mahdollisuuden päästää alunamaiden valumavesiä vesistöön sellaisena aikana, jolloin vesien happamuudesta kaloille ja muille vesieläimille aiheutuvat haitat ovat mahdollisimman vähäiset.

Sopii uusiin tai vanhoihin salaojiin

Säättöjärjestelmä voidaan toteuttaa sekä vanhoissa että uusissa salaojituksissa. Ojaväli vaikuttaa säättömahdollisuuksiin. Uusia ojituksia tehtäessä ojavälit mitoitetaan säädön kannalta sopiviksi. Vanhoissa ojituksissa sää-

Salaojasta purkautuvan veden kulkua voidaan ohjata säättökaivon venttiilin avulla.

Kaivon pystyputken pituus määrää silloin pohjaveden maksimikorkeuden. Kun pohjavettä ei ole tarpeen padota, venttiili avataan, jolloin vesi pääsee esteettä eteenpäin.

tö joudutaan hoitamaan olemassa olevan ojatiheyden rajoissa. Vanhaan salaojitukseen säättöojitusta tehtäessä on usein tarkoituksenmukaista lisätä ojaistoon uusia salaojia.

Säättökaivon asennus

Säättökaivon toimivuuden ensisijainen edellytys on, että padotus on vesitiivis. Kaivon, siihen tulevan ja kaivosta lähtevän putken on oltava tiiviitä, ettei tuloputkea pitkin virtaava vesi pääse kaivon ohi kaivantoa pitkin.

Säättökaivo voidaan rakentaa joko muovista tai betonista. Säättöputket tehdään tiivisteillä varustetuista putkiyhteistä. Muovisia valmiita säättökaivoratkaisuja on saatavissa kaupallisina tuotteina.

Tasaisilla mailloilla veden säätelyyn tarvitaan keskimäärin yksi säättökaivo 1,5 hehtaaria kohti. Mitä enemmän pellossa on kaltevuutta, sitä useampia säättökaivoja tarvitaan, jotta säädön teho on riittävä.

Miten säätöä hoidetaan?

Maan kosteuden voi päätellä riittävän tarkasti seuraamalla pohjaveden korkeutta pelloille asennetusta havaintoputkesta. Havaintoputkia toimittavat mm. säättökaivojen valmistajat. Havaintoputkien määrä ja niiden sijainti ilmenevät salaojasuunnitelmasta. Pohjaveden korkeuden seuranta on sadon muodostuksen kannalta erityisen tärkeää silloin, kun on ollut pitkä sadekausi ja pohjavesi nousee padotuskorkeuden ylärajalle. Jos tällöin sataa poikkeuksellisen runsaasti, padotuskorkeutta tulee alentaa kuivatuksen tehostamiseksi.

Suomessa on kasvukaudella keskimäärin sellainen tilanne, että säätö voidaan varsinkin kasvukauden alkuvaiheessa pitää jatkuvasti padotuskorkeuden ylärajalla, koska tuolloin sataa vähemmän kuin kasvusto ja haihdunta kuluttavat vettä. Säättösalojituksella voidaan salaojituksen normaaliin kuivatustilanteeseen verrattuna varastoida kerralla hietamilla noin 30 millin sadantaa vastaava vesimäärä.

Säädön yleisohje on, että pohjaveden pinta tulee olla kasvukaudella vähintään 0,5 m pellon pinnan alapuolella. Kasvukauden alussa sadantana tulevaa vettä padotaan kasvukauden tarpeisiin. Se, miten aikaisin keväällä padotus voidaan aloittaa, riippuu viljeltä-

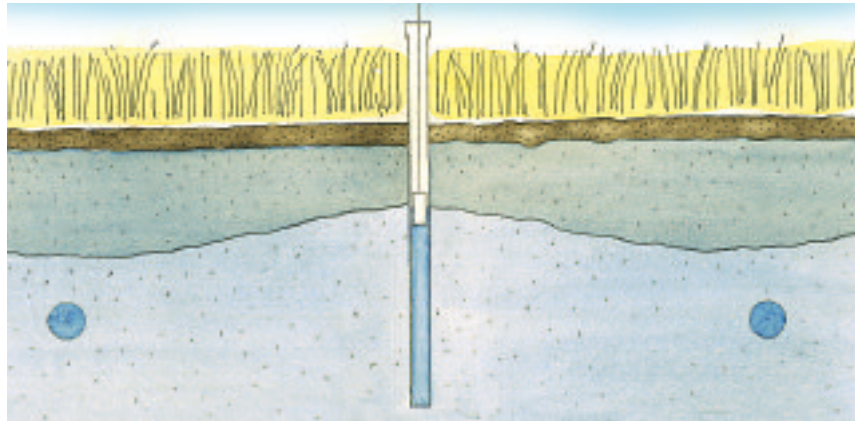
västä kasvista. Kevätmuokkausta ja kylvötoita varten pohjavesi säädetään riittävän alas pellon kantavuuden varmistamiseksi ja maan rakenteen pitämiseksi hyvänä.

Syksyllä padotusta tulisi pitää vesiensuojelun vuoksi päällä mahdollisimman pitkään. Näin lisätään haihduntaa ja vähennetään valuntaa ja sen mukana huuhtoutuvia ravinteita. Padotus tulee kuitenkin laskea riittävän alas sadonkorjuuta ja syyskyntöä varten maan kantavuuden varmistamiseksi. Talvikaudelle yleisohjeena on, että säätö pidetään pois päältä.

Säädön yksityiskohtaisemmat ohjeet ja tilakohtaisista erityisolosuhteista johtuvat lisäohjeet määritellään suunnitelma-asiakirjoissa.

Kustannukset

Säätösalaajituksen perustamiskustannusten arviointia varten voidaan esimerkkinä todeta, että yhden säätökaivon ja pohjaveden havaintoputken kustannukset ovat tarvikkeineen ja töineen keskimäärin 650 euroa vuonna 2009. Tasaisilla alueilla voidaan uusilla salaajituksilla yhdellä säätökaivolla säätää 1–2

hehtaarin alue. Silloin, kun pellon kaltevuussuhteen voi ottaa huomioon jo suunniteluvaiheessa säätöojitusta varten, säätökaivojen tarve on pienempi kuin säätöojitusta vanhoihin salaajituksiin rakennettaessa. Niissä säätökaivojen määrä on riippuvainen olemassa olevien salaajien sijainnista.

Maaston kaltevuus lisää kaivojen tarvetta, joten kustannukset kasvavat suorassa suhteessa pellon kaltevuuteen. Ojatiheyden lisäämisestä aiheutuvat kustannukset tulee arvioida tapauskohtaisesti erikseen.

Pohjaveden havaintoputki ilmaisee pohjaveden korkeuden. Havaintoputki asennetaan salaajien väliin alueelle, jossa pohjavesi on korkeimmillaan.

Säätökastelu

Säätökastelulla tarkoitetaan menetelmää, jossa hyödynnetään salaajaverkoston tai avo-ojia kasteluun. Ero säätösalaajitukseen on siinä, että säätökastelussa johdetaan järjestelmään lisää pintavettä, kun pelkkä säätösalaajitus toimii luontaisen sadannan ehdoilla. Kasteluvesi saadaan luonnon vesistä.

Säätökastelua varten tarvittava salaajitus on toimintaperiaatteiltaan samanlainen kuin säätösalaajitus. Avo-ojia käytettäessä niihin rakennetaan tarvittavat padotusjärjestelmät.

Lisäveden hankintaan sen sijaan vaikuttavat eniten paikalliset vedensaantimahdollisuudet. Otollisimmassa tapauksessa lisävesi voidaan johtaa salaajaverkoston tai avo-ojiin luontaista veden virtausta hyödyntäen. Jos tällaista mahdollisuutta ei ole, tarvitaan veden lisäämiseen pumppaamo.

Pääsääntöisesti lisävesi pyritään johtamaan järjestelmään salaajien tai avo-ojien yläpäästä, josta se virtaa säätöjärjestelmien mukaisesti eteenpäin ja imeytyy verkostosta maa-

Säätökastelussa joudutaan lisävesi järjestämään useimmiten pumppaamalla, koska luontaista valumaa ei voida käyttää hyväksi.

perään kasvien käyttöön. On myös mahdollista, että vettä syötetään salaojien alapäästä salaojan kaltevuutta vastaan. Tällöin on yleensä kysymys yksittäisistä valtaojaan päättyvistä salaojista ja vesi syötetään salao-

jiin padottamalla tai pumpaamalla vettä valtaojaan. Käytäntö on osoittanut, että jos salaojitus on vanha, sen toimivuus säätökastelua varten ei ole riittävä, vaan tällöin on tarpeen tehdä myös täydennyssalaojitus.

Kuivatusvesien kierrätys

Meija Paasonen-Kivekäs

Valumavesien kierrättämiseksi tarvitaan allas, jonka kustannukset riippuvat oleellisesti alueen luontaisista olosuhteista.

Kuivatusvesien kierrätyksellä säädetään pellon vesitaloutta siten, että peltoalueelta tulevia luontaisia valumavesiä varastoidaan hyödynnettäväksi uudelleen kasvien kasteluvetenä. Näin vähennetään vesistöihin huuhtoutuvien ravinteiden määrää.

Kierrätys edellyttää tarkoitusta varten rakennettavaa varastoallasta, josta sinne kerätty valumavesi johdetaan kuivana kautena takaisin pellolle kasteluveteeksi. Kastelujärjestelmänä voidaan käyttää vain säätösalojitusta tai säätökastelua.

Menetelmän taloudellinen hyödyntäminen edellyttää valumavesien varastoimiseksi allaspaikkaa, jossa allas voidaan rakentaa ilman suuria maansiirtotöitä.

Pellon vesitalouden säätö

Järjestelmien suunnittelu

Pellon vesitalouden suunnittelijoita varten opetushallitus on hyväksynyt maaseudun vesitalouden erikoisammattitutkinnon tutkintovaatimukset. Kyseinen tutkinto toimii alan suunnittelijoiden ammattitaidon varmistajana. Salaojateknikot kuuluvat tutkinnon piiriin. Suunnitelman laadinnan yhteydessä viljelijä saa yksityiskohtaisempia ohjeita järjestelmien hyödyntämisestä. Lisätietoa saa oppaan takakannessa luetelluilta tahoilta.

Rakentaminen

Rakentamisessa tarvitaan yleistä salaojien tekoon liittyvää osaamista. Hankkeen luonteesta riippuu, millaista apua kulloinkin tarvitaan. Hankkeen suunnittelun yhteydessä viljelijä saa tapauskohtaisia neuvoja hankkeen rakentamisesta ja paikallisten ammattilaisten yhteystiedot.

Silloin kun säätöjärjestelmän yhteydessä rakennetaan myös merkittävä määrä uusia salaojia, koko hankkeen rakentaminen kannattaa antaa salaojaurakoitsijan tehtäväksi.

Tukiehdot

Sopimuksessa valumavesien käsittelymenetelmistä viljelijä sitoutuu toteuttamaan viljelyksessä olevalla peltoalueellaan suunnitelman mukaisesti säätösala-ojituksen, säätökastelun tai kuivatusvesien kierrätyksen. Nämä valumavesien käsittelyjärjestelmät voivat olla perustettuna jo ennen sopimuskauden alkua tai niiden perustamiseen voidaan ryhtyä sopimuskauden alkaessa. Erityistuella tuetaan kuitenkin vain em. järjestelmien ylläpitoa. Sopimukseen haettavan alan on oltava yhteensä vähintään 1,0 hehtaari.

Kuka voi hakea sopimusta?

Viljelijän, puutarhatalouden harjoittajan tai hänen puolisonsa on oltava sopimuksen tekemistä edeltävän vuoden lopussa vähintään 18-vuotias, mutta ei yli 65-vuotias. Ikäedellytys ei koske julkisoikeudellisia yhteisöjä, yhdistystä, säätiötä, koulutilaa eikä vankilatilaa.

Viljelijällä tulee olla ympäristötuessa tukikelpoista peltoa viljelyksessään vähintään kolme hehtaaria tai puutarhatilalla puutarhakasvien viljelyksessä olevaa tukikelpoista peltoalaa vähintään puoli hehtaaria koko sopimuskauden ajan. Sopimuksen tekemisen ehtona on, että viljelijä on sitoutunut tai sitoutuu ympäristötukijärjestelmään. Jos viljelijän sitoumus päättyy sopimuskaudella, viljelijän on sitouduttava uudelleen ympäristötukijärjestelmään.

Tuen haku

Hakemus sopimukseksi jätetään työ- ja elinkeinokeskukseen (Lnro 263). Hakuaika on keväisin kerran vuodessa. Sopimuskausi alkaa 1.10. ja se on viisivuotinen. Viljelijä voi hakea samalle sopimusosalalle vain yhtä valumavesien käsittelyn kolmesta toimenpiteestä. Jos tukea haetaan vuokramaalla toteutettaviin toimenpiteisiin, hakemukseen liitetään kopio vuokrasopimuksesta. Vuokra-ajan tulee olla vähintään sopimuskauden pituinen.

Kuinka tuet määräytyvät?

Sopimuksen tehneelle viljelijälle maksetaan vuosittain erityistukea sopimukseen sisältyvälle peltoalalle. Sopimuksen tukikatto, jota enempää sopimuksesta ei voida maksaa, on kerrottu sopimusehdoissa.

Erityistuen suuruuteen vaikuttavat kustannukset sekä alueelta saatavat hyödyt. Mahdollisena hyötynä otetaan huomioon sadonlisäyksen saatu hyöty ja kustannuksina voidaan ottaa huomioon suunnittelu ja hoitopäiväkirjan pitäminen sekä erityisesti

- säätösala-ojituksessa säätökaivon ja pohjavesiputken säädön hoito,
- säätökastelussa pumppaus, säädön seuranta ja hoito sekä kastelun seuranta ja hoito, ja
- kuivatusvesien kierrätyksessä pumppaus ja säädön seuranta ja hoito.

Milloin myönnetyn tuen saa?

Erityistuen maksatusta on haettava vuosittain. Hakemus on tehtävä vuosittaisessa pinta-alatukea koskevassa hakemuksessa (Lnro 101B). Erityistuki maksetaan vuosittain aikaisintaan syyskuussa.

Muutoksista ilmoittaminen

Sopimuksen muuttamisesta, siirtämisestä sekä sopimuksesta luopumisesta on kerrottu tarkemmin sopimusehdoissa.

Viljelijän on viipymättä ja viimeistään 10 työpäivän kuluessa ilmoitettava viljelijää ja tilaa koskevista muutoksista sopimuksen tehneelle TE-keskukselle.

Miten sopimusehtoja valvotaan?

TE-keskus valvoo sopimusehtojen noudattamista. Tuen saajalla on valvontaan joutuessaan velvollisuus antaa korvauksia kaikista ne tiedot, jotka valvonnan tekemiseksi ovat tarpeen.

Hakulomakkeen liitteeksi tarvitaan suunnitelma hankkeesta.

Suunnitelmassa tulee olla mm.

- hankkeen yleiskuvaus ja tavoitteet
- suunnitelma-alueen kartta
- tiedot maalajeista ja maanpinnan kaltevuuksista
- ojustokartat
- yksilöityjen hoito- ja muiden toimenpiteiden toteutusaikataulut vuosittain
- laskelma toimenpiteiden kustannuksista ja hyödyistä
- arvio hankkeen ympäristövaikutuksista.

LISÄTIETOA

Työ- ja elinkeinokeskukset puh. 010 19 1450

Etelä-Pohjanmaan TE-keskus
Huhtalantie 2, 60220 Seinäjoki

Etelä-Savon TE-keskus
Mikonkatu 3 ja 5, PL 164, 50101 Mikkeli

Hämeen TE-keskus
Rauhankatu 10, 15110 Lahti
Hämeenlinnan palvelupiste
Raatihuoneenkatu 11, 13100 Hämeenlinna

Kaakkois-Suomen TE-keskus
Salpausselänkatu 22, PL 1041,
45101 Kouvola

Lappeenrannan palvelupiste
Kauppakatu 40 D, 53100 Lappeenranta

Kainuun TE-keskus
Kalliokatu 4, 87100 Kajaani

Keski-Suomen TE-keskus
Cygnaeuksenkatu 1, PL 44,
40101 Jyväskylä

Lapin TE-keskus
Ruokasenkatu 2, 96200 Rovaniemi

Kemin palvelupiste
Asemakatu 19, 94100 Kemi

Pirkanmaan TE-keskus
Kauppakatu 4, PL 467, 33101 Tampere

Pohjanmaan TE-keskus
Hovioikeudenpuistikko 19 A, PL 131, 65101
Vaasa

Kokkolan palvelupiste
Ristirannankatu 1, PL 240, 67101 Kokkola

Pohjois-Karjalan TE-keskus
Kauppakatu 40 B, PL 8, 80101 Joensuu

Pohjois-Pohjanmaan TE-keskus
Viestitkatu 1, PL 86, 90101 Oulu
Ylivieskan palvelupiste
Valtakatu 4, PL 103, 84101 Ylivieska

Pohjois-Savon TE-keskus
Käsityökatu 41, PL 2000, 70101 Kuopio

Satakunnan TE-keskus
Yrjönkatu 20, PL 266, 28101 Pori

Uudenmaan TE-keskus
Maistraatinportti 2, PL 15, 00241 Helsinki

Varsinais-Suomen TE-keskus
Ratapihankatu 36, PL 592, 20101 Turku

Maa- ja metsätalousministeriö, tukipolitiikkayksikkö

PL 30, 00023 Valtioneuvosto
puh. (09) 16 001

Alueelliset ympäristökeskukset

Etelä-Savon ympäristökeskus
Jääkärintie 14, 50100 Mikkeli
puh. 020 610 106

Hämeen ympäristökeskus
Birger Jaarlin katu 13, PL 131, 13101 Hämeenlinna
puh. 020 610 103

Lahden toimipaikka
Vesijärvenkatu 11 A, PL 29, 15141 Lahti
puh. 020 610 103

Kaakkois-Suomen ympäristökeskus
Kauppamiehenkatu 4, PL 1023, 45101 Kouvola
puh. 020 610 105

Lappeenrannan toimipaikka
Laserkatu 6, 53850 Lappeenranta
puh. 020 610 105

Kainuun ympäristökeskus
Kalliokatu 4, PL 115, 87101 Kajaani
puh. 020 610 112

Keski-Suomen ympäristökeskus
Ailakinkatu 17, PL 110, 40101 Jyväskylä
puh. 020 610 110

Lapin ympäristökeskus
Hallituskatu 5, PL 8060, 96101 Rovaniemi
puh. 020 610 113

Lounais-Suomen ympäristökeskus
Itsenäisyydenaukio 2, PL 47, 20801 Turku
puh. 020 610 102

Satakunnan toimipaikka
Valtakatu 6, 28100 Pori
puh. 020 610 102

Länsi-Suomen ympäristökeskus
Koulukatu 19, PL 262, 65101 Vaasa
puh. 020 610 109

Kokkolan toimipaikka
Torikatu 40, PL 77, 67101 Kokkola
puh. 020 610 109

Seinäjoen toimipaikka
Torikatu 16, PL 156, 60101 Seinäjoki
puh. 020 610 109

Pirkanmaan ympäristökeskus
Yliopistonkatu 38, PL 297, 33101 Tampere
puh. 020 610 104

Pohjois-Karjalan ympäristökeskus
Torikatu 36 A, PL 69, 80101 Joensuu
puh. 020 610 108

Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus
Veteraaninkatu 1, PL 124, 90101 Oulu
puh. 020 610 111

Pohjois-Savon ympäristökeskus
Sepänkatu 2 B, PL 1049, 70101 Kuopio
puh. 020 610 107

Uudenmaan ympäristökeskus
Asemapäällikönkatu 14, PL 36, 00521 Helsinki
puh. 020 610 101

Ympäristöministeriö
Kasarmikatu 25, PL 35, 00023 Valtioneuvosto
puh. 020 610 100

Suomen ympäristökeskus
Mechelininkatu 34a, PL 140, 00251 Helsinki
puh. 020 610 123

Maaseutuneuvonta Maaseutokeskukset

ProAgria Etelä-Karjala
Pormestarinkatu 6, PL 46, 53101 Lappeenranta
puh. 020 747 2600

ProAgria Etelä-Pohjanmaa
Huhtalantie 2, 60220 Seinäjoki
puh. (06) 416 3111

ProAgria Farma
Artturinkatu 2, 20200 Turku
puh. 010 273 1500

ProAgria Häme
puh. 020 747 3000

Hämeenlinnan toimipaikka
Vanajantie 10B, 13110 Hämeenlinna
puh. 020 747 3000

Lahden toimipaikka
Mariankatu 8 A, 15110 Lahti
puh. 020 747 3000

ProAgria Kainuu
Osmonkatu 9, 87100 Kajaani
puh. 044 320 1580

ProAgria Keski-Pohjanmaa
Ristirannankatu 1, 67100 Kokkola
puh. 020 747 3250

ProAgria Keski-Suomi
Kauppakatu 19, PL 112, 40101 Jyväskylä
puh. 020 747 3300

ProAgria Kymenlaakso
Hovioikeudenkatu 16, 45100 Kouvola
puh. 020 747 3434

ProAgria Lappi
Eteläranta 55, 96300 Rovaniemi
puh. 020 747 2700

ProAgria Etelä-Savo
Mikonkatu 5, 50100 Mikkeli
puh. 020 747 3550

ProAgria Oulu
Kauppuriinkatu 23, PL 106, 90101 Oulu
puh. (08) 316 8611

ProAgria Pirkanmaa
Näsilinnankatu 48, PL 97, 33101 Tampere
puh. 020 747 2800

ProAgria Pohjois-Karjala
Koskikatu 11 C, PL 5, 80101 Joensuu
puh. (013) 258 3311

ProAgria Pohjois-Savo
Puijonkatu 14, PL 1096, 70111 Kuopio
puh. 020 747 3650

ProAgria Satakunta
Itsenäisyydenkatu 35 A, 28130 Pori
puh. (02) 631 1600

ProAgria Uusimaa
Seutulantie 1, 04410 Järvenpää
puh. 020 747 2500

ProAgria Keskusten Liitto
Urheilutie 6, PL 251, 01301 Vantaa
puh. 020 747 2400

ProAgria Finska Hushållningssällskapet
Hämeenkatu 28, 20700 Turku
puh. (02) 469 0114

ProAgria Nylands Svenska Lantbrukssällskap
Liisankatu 21 B 8, 00170 Helsinki
puh. (09) 135 1244

**ProAgria Österbottens Svenska
Lantbrukssällskap**
Kauppapuistikko 16 D, 65100 Vaasa
puh. (06) 319 0200

ProAgria Svenska lantbrukssällskapens förbund
Liisankatu 21 B 12, 00170 Helsinki
puh. (09) 135 103

Tämä lehtinen on tehty maaliskuussa 2009.

Lisätietoja saa tällä sivulla esitellyiltä viran-
omaisilta ja järjestöiltä.

Julkaisija: Maaseutuvirasto
Käsikirjoitus: Rauno Peltomaa
Ulkoasu ja taitto: Sauli Heikkilä, Pieni Huone Oy
Kannen kuvat: Rainer Rosendahl
Painopaikka: Edita Prima Oy